

บทคัดย่อ

ปัญหาผู้เยาว์กระทำความผิดมีผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมาก โดยที่มาหรือสาเหตุของการกระทำความผิดดังกล่าวเกิดจากการอบรมเลี้ยงดู สภาพแวดล้อมในสังคม ปัญหานี้มิได้เกิดขึ้นในสังคมไทยเท่านั้น แม้กระทั่งในสังคมอื่นๆได้เกิดปัญหาเช่นเดียวกันเนื่องจากโลกกำลังเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้น หากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนแล้วก็จะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น การที่ประเทศไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ส่งผลให้บิดามารดา ผู้ปกครองหันมาสนใจบุตรหลานของตนมากยิ่งขึ้น ทั้งในเรื่องการป้องกันมิให้บุตรผู้เยาว์ต้องตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดและเพื่อป้องกันมิให้บุตรผู้เยาว์เป็นฝ่ายกระทำความผิดเสียเอง โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ดังกล่าวเป็นมาตรการทางกฎหมายอาญาที่กำหนดขึ้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมเท่านั้น สำหรับกรณีการขดใช้คำสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายยังถือว่าเป็นกรณีที่มีปัญหาอันจะต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงมุ่งศึกษาหลักเกณฑ์และความรับผิดชอบของบิดามารดาในกฎหมายลักษณะละเมิดตามมาตรา 420 มาตรา 429 และมาตรา 430 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยได้ศึกษาเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และมาตรการทางกฎหมายในต่างประเทศทั้งในระบบชีวิลลอว์และระบบคอมมอนลอว์ เพื่อหามาตรการที่เหมาะสมและเพียงพอที่จะใช้แก้ปัญหามุตรผู้เยาว์กระทำละเมิดในสถานการณ์ปัจจุบัน

เมื่อผู้เขียนได้พิจารณาถึงความรับผิดชอบของบิดามารดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยแล้วจนพบว่า มีหลักกฎหมายละเมิดที่อาจนำมาปรับกับปัญหาความรับผิดชอบของบิดามารดาได้ 3 หลักใหญ่ๆ คือ

1. หลักความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของบิดามารดาเนื่องจากการกระทำของตนเองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420
2. หลักความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของบิดามารดาที่ขอบด้วยกฎหมายเนื่องจากการกระทำของบุตรผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429
3. หลักความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของบิดาที่ไม่ขอบด้วยกฎหมายเนื่องจากการกระทำของบุตรผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 430

หลักกฎหมายทั้ง 3 มาตราดังกล่าวจะนำมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน โดยบทบัญญัติมาตรา 420 อันเป็นหลักละเมิดทั่วไปมักจะนำมาปรับใช้กับกรณีที่บิดามารดากระทำผิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการดูแลทำให้บุตรผู้เยาว์ก่อความเสียหายต่อบุคคลอื่น

ส่วนบทบัญญัติมาตรา 429 และ 430 เป็นหลักกฎหมายเฉพาะที่นำมาปรับใช้กรณีที่เป็นบิดามารดาต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้เยาว์ แม้ว่าบิดามารดาจะไม่ได้กระทำความผิด โดยเป็นหลักความรับผิดชอบเพื่อการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) แต่ระหว่างมาตรา 429 และมาตรา 430 จะแตกต่างกันไปแล้วแต่ข้อเท็จจริงว่าบุคคลนั้นเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายมีหน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์หรือเป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่แต่ได้ดูแลผู้เยาว์อยู่ขณะบุตรทำละเมิด

ในส่วนของคำพิพากษาของศาลฎีกา ศาลได้วินิจฉัยคดีความรับผิดชอบของบิดามารดาที่ขึ้นสู่ศาล โดยเน้นไปที่มาตรา 429 มากที่สุด มาตรา 430 มีการนำมาใช้เฉพาะกรณีวินิจฉัยความรับผิดชอบของบิดาที่ไม่ชอบด้วย ส่วนในมาตรา 420 ยังไม่มีการนำมาปรับใช้โดยตรง ศาลฎีกาได้ตีความข้อเท็จจริงไปตามหลักกฎหมายที่เปิดโอกาสให้บิดามารดาสามารถพิสูจน์แก้ตัวได้ตนเองได้ให้ความระมัดระวังเพียงพอแล้วหรือเหลือวิสัยที่บิดามารดาจะได้ให้ความระมัดระวัง

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ปัญหาที่พบในเรื่องความรับผิดชอบของบิดามารดาในกฎหมายลักษณะละเมิด คือ ปัญหาในเรื่องบทบัญญัติของกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วและปัญหาเรื่องการตีความบทบัญญัติของกฎหมายให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยผู้เขียนแบ่งประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นออกเป็น 3 ประการ

ประการแรก ปัญหาการตีความแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบของบิดามารดาตามมาตรา 420, 429 และมาตรา 430 ว่าควรมีแนวทางการตีความอย่างไร

ประการที่สอง ปัญหาว่าบุคคลที่ต้องรับผิดชอบในฐานะบิดามารดาจะหมายรวมถึงบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วยหรือไม่

ประการที่สาม ปัญหาเรื่องเหตุยกเว้นความรับผิดชอบของบิดามารดา ว่าควรมีการตีความข้อแก้ตัวเพื่อมิให้ตนต้องรับผิดชอบแค่ไหน เพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพบว่าการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดามีผลต่อการกระทำของบุตรและเมื่อสภาพครอบครัว เศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไป

แนวทางแก้ไขในเรื่องดังกล่าวในความเห็นของผู้เขียน ในเบื้องต้นเห็นควรให้นักกฎหมายและศาลหันมาให้ความสนใจและให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาในการการตีความกฎหมายที่มีอยู่แล้วให้สอดคล้องกับสังคมในปัจจุบัน ดังนี้

1) ให้นักกฎหมายและศาลนำความรับผิดชอบตามมาตรา 420 มาปรับใช้ในกรณีบิดามารดาจงใจหรือประมาทเลินเล่อปล่อยให้ผู้เยาว์ที่ไม่รู้สำนึกไปกระทำละเมิดมาปรับใช้ให้มากขึ้น โดยเกณฑ์ในการพิจารณาว่าบุตรผู้เยาว์อายุเพียงใดจึงจะถือว่าสำนึกในการกระทำแล้วนั้น

จากการศึกษาของผู้เขียน พบว่าแนวคำพิพากษาของศาล กฎหมายไทยในอดีต และเกณฑ์การตัดสินในทางจิตวิทยา ผู้เขียนเห็นว่า บุตรผู้เยาว์จะรู้สำนึกในการกระทำเมื่อ อายุ 7 - 8 ปี ทั้งนี้ ศาลก็ต้องพิจารณาเป็นกรณีไป

2) ให้นักกฎหมายและศาลนำพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาปรับใช้ในการตีความคำว่า "ผิดกฎหมาย" ตามมาตรา 420 ว่าให้หมายความรวมถึงกรณีที่บิดามารดากระทำละเมิดโดยผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ด้วย

3) ให้นักกฎหมายและศาลนำพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาใช้ในการตีความในเรื่องหน้าที่ของบิดามารดาตามมาตรา 429 ว่า นอกจากหน้าที่ของบิดามารดาจะมีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะครอบครัวแล้ว หน้าที่ของบิดามารดาจะรวมไปถึงหน้าที่ของบิดามารดาในการปฏิบัติต่อเด็กตามหมวด 2 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 อีกด้วย ซึ่งหมายความว่า หากบิดามารดาไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 อย่างเพียงพอแล้ว บิดามารดาต้องรับผิดชอบร่วมกับบุตรผู้เยาว์ในการกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์ต่อบุคคลอื่นด้วย

4) ให้นักกฎหมายและศาลตีความ คำว่า "บิดามารดา" ตามมาตรา 429 ให้หมายรวมถึงบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพครอบครัว เศรษฐกิจและสังคม ในปัจจุบันที่บิดามารดาไม่ได้สมรสกัน ซึ่งเป็นไปตามค่านิยมของ "บิดามารดา" ตามมาตรา 4 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ให้หมายความว่า บิดามารดาของเด็กไม่ว่าจะสมรสกันหรือไม่ด้วย แต่บิดามารดาในที่นี้ให้หมายถึงบิดามารดาที่มีบุตรผู้เยาว์อยู่ในอุปการะหรือที่บุตรผู้เยาว์อาศัยอยู่ด้วยเท่านั้น

5) ให้นักกฎหมายและศาลตีความเหตุยกเว้นความรับผิดชอบของบิดามารดาให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน เพื่อให้บิดามารดาหันมาสนใจหน้าที่ของตนเองที่มีต่อบุตรผู้เยาว์ แม้ว่าในสังคมปัจจุบันบิดามารดามีเวลาให้กับครอบครัวน้อยลง แต่ในขณะเดียวกันแต่ละครอบครัวก็มีจำนวนบุตรน้อยลงด้วย การดูแลย่อมสามารถทำได้ง่ายกว่าครอบครัวที่มีบุตรเป็นจำนวนมาก เมื่อบิดามารดามีบุตรก็ควรให้ความสนใจกับบุตรผู้เยาว์มากขึ้น เพราะครอบครัวเป็นสถาบันหลักของสังคม หากครอบครัวไม่สงบสุขแล้ว สังคมก็จะวุ่นวาย เมื่อถึงเวลานั้นเมื่อการเปลี่ยนแนวทางการตีความอาจไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาได้ สิ่งที่เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขอาจเป็นเรื่องของบทบัญญัติกฎหมาย